

## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการขององค์กร  
สมาธิสร้างสุข เป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ออกแบบนวัตกรรมโดยใช้ระเบียบ  
วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาเชิงสังคม (Social phenomenology)  
ของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ขับเคลื่อน การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. วิธีการดำเนินการ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

#### กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิจัยปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนเขตพื้นที่หมู่บ้านโคกใหญ่-  
โคกคำ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 คน
2. กลุ่มทดลองใช้นวัตกรรม กลุ่มทดลองใช้นวัตกรรม พระภิกษุ-สามเณร ชาวชน  
และผู้สูงอายุในเขตพื้นที่หมู่บ้านโคกใหญ่-โคกคำ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัด  
กาฬสินธุ์ จำนวน 30 คน

#### วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นตอนดำเนินการ
  - 1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ขับเคลื่อนจาก  
อดีตถึงปัจจุบัน

1.1.1 ผู้วิจัยเข้าศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงชุมชน บ้าน โคนใหญ่ โคนคำ จากอดีตถึงปัจจุบัน โดยศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนชาวบ้านและผู้นำชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

1.1.2 สังเกตการณ์มีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในกิจกรรมและงาน ประเพณี

1.1.3 ทำแผนที่เดินดิน

1.1.4 นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ หาประเด็นปัญหาที่มีในชุมชน

1.2 สร้างรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุข

1.2.1 จัดเวทีเสวนาจากบุคคลทุกภาคส่วน ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเป้าหมาย และประชาชนทั่วไป

1.2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 มาเสนอต่อเวทีเสวนา

1.2.3 ร่วมมือกันในการสร้างรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชน โดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุข

1.3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุข

1.3.1 วางแผนการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเป้าหมาย

1.3.2 จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

1.3.3 ประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม

1.3.4 สังเกตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต และสำรวจความคิดเห็นของ

กลุ่มเป้าหมายที่ผ่านการสร้างเสริมความเข้มแข็ง

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 3 ชนิด ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ มีดังนี้

1.1 แบบมีโครงสร้าง ใช้สอบถามเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน ปัญหา ประวัติ หมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงของชุมชน จากอดีตถึงปัจจุบัน

1.2 แบบไม่มีโครงสร้าง ใช้สอบถามเกี่ยวกับสภาพที่พบเห็น ในการสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์สดหรือสัมภาษณ์ปากเปล่ากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.แบบสังเกต เป็นแบบบันทึกข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้คนในชุมชน ใช้บันทึกสิ่งพบเห็นขณะที่สังเกตเห็น สภาพทั่วไป กิจกรรมงานประเพณี หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

2.1 แบบมีส่วนร่วม

2.2 แบบไม่มีส่วนร่วม

3.แบบบันทึกการประชุม ใช้บันทึกการประชุมจากการระดมความคิดเห็น และการเสวนากลุ่ม

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน พื้นที่วัด โปธิ์ชัยโคกใหญ่และชุมชนบ้านโคกใหญ่-โคกคำ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งประวัติของหมู่บ้าน ปราชญ์ การเปลี่ยนแปลงของชุมชน จากอดีตถึงปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์ และการเดินสำรวจชุมชนเพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของชุมชน และนำข้อมูลมาสร้างแผนที่ของชุมชน โดยพร้อม ๆ กันนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาในปัจจุบันของชุมชน

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ใช้วิธีการนี้ทั้งในส่วนของการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยจำแนกเอกสารหลักที่ศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 เอกสารเกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้าน

2.2 เอกสารเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชน

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

3.1 การสังเกต (Observation) ใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant as Observer) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Complete Observer) โดยมุ่งศึกษาใน 2 ประเด็นต่อไปนี้

3.1.1 ศึกษาพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เช่น สังเกตการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของคนในชุมชน การสังเกตกิจกรรม งานประเพณีสำคัญต่างๆ ที่มีขึ้นในชุมชน

3.1.2 ศึกษาสิ่งที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกับองค์กรทางสังคม การเข้ามาพัฒนาชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

สำหรับการรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตนี้ เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยใช้ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ และใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ หรือการสังเกต

3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ โดยใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาชุมชนและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติของหมู่บ้าน สภาพปัจจุบัน ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ขับเคลื่อนจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์นี้เป็นการใช้ผสมผสานกับการสังเกต เพื่อใช้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ครั้งก่อน

3.3 การเสวนากลุ่ม เป็นการเสวนาที่มุ่งหาข้อสรุปของกลุ่มทั้งส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง และทัศนะของกลุ่มสนทนา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถจัดให้มีการสนทนากลุ่มได้เพียง 1 ครั้งเท่านั้น คือ การสร้างรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุข

#### การตรวจสอบข้อมูล

ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการหลัก 3 วิธี คือ

1. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่
2. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้วิจัย เป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าถ้าเปลี่ยนผู้เก็บข้อมูลเป็นผู้ช่วยผู้วิจัยรวม 3 คนแล้ว ข้อมูลที่ได้ควรจะตรงกัน
3. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการ เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากวิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีที่ต่างกันแล้วจะได้ผลเหมือนเดิม เช่น ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร

## การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การจำแนกและจัดระบบข้อมูลเพื่อให้เข้าใจถึงความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลในความหมายนี้ จึงเป็นการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล หาแบบแผน ความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ภายใต้บริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่ศึกษา และทำความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา

2. การหาความสัมพันธ์ของข้อมูล แยกแยะเงื่อนไขเพื่ออธิบายสาเหตุ ความสัมพันธ์ รวมทั้งเป็นการอธิบายการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ต้องการที่จะอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์เช่นเดียวกับการวิจัยเชิงปริมาณ แต่เป็นการอธิบายในมิติที่แตกต่างกัน คือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมุ่งเน้นที่จะจำแนกให้เห็นความหลากหลาย (Complexity) และความหมายของปรากฏการณ์ (Thick Description) มากกว่าที่จะเสนอให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกันและความสัมพันธ์ที่วัดได้ด้วยค่าทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลอาศัยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นภาพรวม (Holistic View) ซึ่งหมายถึงองค์ประกอบของปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกันที่มีอยู่แล้วตามสภาพที่เป็นจริงเพื่อช่วยให้เกิดความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ในด้านต่างๆ ไม่ใช่เป็นการเลือกวิเคราะห์ปรากฏการณ์อย่างโดดๆหรือเป็นส่วนเป็นเลี้ยวที่ขาดความเกี่ยวพันกับส่วนอื่น

## 5. ปฏิทินนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ตารางที่ 1 ปฏิทินนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

กลยุทธ์ นวัตกรรม	กระบวนการนวัตกรรม	บุคลากร นวัตกรรม	เครื่องมือ/ วิธีการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ
ศึกษาสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และ การ เปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ ขับเคลื่อน จากอดีตถึง ปัจจุบัน	-ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และการ เปลี่ยนแปลงชุมชนบ้าน โคกใหญ่ โคกคำ จากอดีต ถึงปัจจุบัน โดยศึกษา เอกสาร และสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ประชาชน ชาวบ้านและผู้นำชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ ไม่มีโครงสร้าง สังเกตการณ์มีส่วนร่วม	บุคคลในพื้นที่ ขับเคลื่อน	-การศึกษา เอกสาร ผลการวิจัย ที่เกี่ยวข้อง -การ สัมภาษณ์ เชิงลึก -การสังเกต -ถอด บทเรียน -รายงาน	1 พ.ค.55 – 30ก.ย.55	-สภาพปัจจุบัน ปัญหา และการ เปลี่ยนแปลงใน พื้นที่
	ของคนในชุมชน ใน กิจกรรมและงานประเพณี -ทำแผนที่เดินดิน - นำข้อมูลที่ได้มา สังเคราะห์ หาประเด็น ปัญหาที่มีในชุมชน		การวิจัย - แบบ สัมภาษณ์		
2.สร้าง รูปแบบการ สร้างเสริม ความ เข้มแข็งของ ชุมชนโดย ใช้ กระบวนการ ขององค์กร สมาชิสร้าง สุข	- จัดเวทีเสวนาจากบุคคล ทุกภาคส่วนผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเป้าหมาย และ ประชาชนทั่วไป - นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 มา เสนอต่อเวทีเสวนา - ร่วมมือกันในการสร้าง รูปแบบการสร้างเสริม ความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการของ องค์กรสมาชิสร้างสุข	-ผู้วิจัย - พุทธศาสนิกชน ของวัดโพธิ์ชัย โคกใหญ่ -เด็กและ เยาวชน ประชาชน	-การจัดเวที เสวนา -การ สัมภาษณ์ เชิงลึก	1 ต.ค.55 – 30พ.ย.55	รูปแบบการสร้าง เสริมความเข้มแข็ง ของชุมชน

## ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลยุทธ์ นวัตกรรม	กระบวนการนวัตกรรม	บุคลากร นวัตกรรม	เครื่องมือ/ วิธีการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ
3.ศึกษาผล การใช้ รูปแบบการ สร้างเสริม ความ เข้มแข็งของ ชุมชน โดยใช้ กระบวนการ ขององค์กร สมาชิก สร้างสุข	- วางแผนการสร้างเสริม ความเข้มแข็งให้กับ กลุ่มเป้าหมาย - จัดกิจกรรมต่างๆเพื่อ สร้างเสริมความเข้มแข็ง ของชุมชน - ประเมินความพึงพอใจใน การจัดกิจกรรม - สังเกตความเป็นอยู่ การ ดำเนินชีวิต และสำรวจ ความคิดเห็นของ กลุ่มเป้าหมายที่ผ่านการ สร้างเสริมความเข้มแข็ง	-ผู้วิจัย -พุทธศาสนิก ชน ของวัด โพนี ชัยโลกใหญ่ -เด็กและ เยาวชน -ประชาชน	-การ สัมภาษณ์ เชิงลึก -การสังเกต - การถอด บทเรียน -แบบ สัมภาษณ์ -แบบสังเกต -แบบ บันทึก	1 ธ.ค.55 – 31มี.ค.56	ความเข้มแข็งของ ชุมชน